

Sygn. akt I UK 422/18

POSTANOWIENIE

Dnia 22 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania S. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.

z udziałem J. B.

o podleganie obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym i składki,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 22 października 2019 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 28 czerwca 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

odrzuca skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z., decyzją z 29 lipca 2016 r.,
wydaną na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 oraz art. 4 pkt 2a, art. 6 ust. 1 pkt 4, art.
12 ust. 1, art. 13 pkt 2, art. 18 ust. 3, art. 20 ust. 1 i art. 32 ustawy z dnia 13
października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z
2017 r., poz. 1778 ze zm., dalej: ustawa systemowa), art. 81 ust. 1 i 6, art. 85 ust. 4
ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej
finansowanych ze środków publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 645 ze
zm.), art. 104 ust. 1 lit. c i art. 107 ust. 1 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o
promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r.,
poz. 149 ze zm.) oraz art. 9 i art. 29 ustawy z dnia 13 lipca 2006 r. o ochronie
roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (jednolity tekst:

Dz.U. z 2014 r., poz. 272 ze zm.), stwierdził, że J. B. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresie od 16 października 2012 r. do 28 lutego 2013 r. z tytułu umowy zlecenia, a płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych jest S. Spółka z o.o. w G., oraz ustalił wysokość składek za okres od października 2012 r. do lutego 2013 r.

Organ rentowy stwierdził, że J. B. (ubezpieczona) została zgłoszona do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu wykonywania umowy zlecenia kolejno przez płatników R. Spółkę z o.o. w W. i K. Spółkę z o.o. w O. (dalej jako: K.), jednak wykonywała pracę w podmiotach, dla których usługi sprzątania realizowała S. Spółka z o.o. w G.

W odwołaniu od tej decyzji S. Spółka z o.o. w G. wniosła o uznanie, że nie jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne J. B., ponieważ nie pozostawała z nią w spornym okresie w jakimkolwiek stosunku prawnym.

Sąd Okręgowy w G., wyrokiem z 11 stycznia 2017 r., zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że S. Spółka z o.o. w G. nie jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za ubezpieczoną z tytułu umowy zlecenia w okresie od 16 października 2012 r. do 28 lutego 2013 r. oraz ustalił, że ubezpieczona nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w tym okresie z tytułu świadczenia pracy na podstawie umowy zlecenia na rzecz S. Spółki z o.o. w G.

Sąd Okręgowy ustalił, że odwołująca się S. Spółka z o.o. w G. (płatnik składek) w ramach prowadzonej działalności wykonuje usługi sprzątania dla różnych podmiotów. Z dniem 1 lipca 2012 r., w wyniku umowy zawartej z R. Spółką z o.o., na podstawie art. 23¹ k.p. przekazała tej spółce swoich pracowników. Ubezpieczona nie była pracownikiem odwołującej się. W umowie o świadczenie usług odwołująca się spółka S. zleciła świadczenie usług, będących przedmiotem jej działalności (sprzątanie), spółce R., która w celu realizacji tych usług zobowiązała się do oddelegowania tzw. wykonawców, czyli osób zatrudnionych u niej na podstawie umowy o pracę lub umów cywilnoprawnych. Na mocy porozumienia z 31 października 2012 r. spółka R. przekazała swoich pracowników

do K. Natomiast w dniu 1 listopada 2012 r. odwołująca się spółka S. zawarła z K. umowę o świadczenie usług, będących przedmiotem jej działalności (sprzątania), zaś K. zobowiązała się do wykonywania tych usług przy pomocy pozostających w jej dyspozycji zasobów osobowych.

J. B. podpisała umowę zlecenia z R. spółką z o.o. na okres od 16 do 30 października 2012 r., a następnie z K. od 1 listopada 2012 r. do 28 lutego 2013 r. Te podmioty zgłosiły ubezpieczoną do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz wypłacały jej wynagrodzenie z tytułu umowy zlecenia. J. B. nie pozostawała ze spółką S. w jakimkolwiek stosunku prawnym, nie zawierała z odwołującą się spółką umowy o pracę albo umowy zlecenia.

Przy takich ustaleniach faktycznych Sąd Okręgowy uznał odwołanie za uzasadnione. W ocenie Sądu Okręgowego, skoro ubezpieczona, w okresie objętym skarżoną decyzją, zawarła umowy zlecenia ze spółkami R. i K., które zgłosiły ją do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz wypłacały jej wynagrodzenie, to te spółki były płatnikiem składek za ubezpieczoną (art. 4 pkt 2a ustawy systemowej), zwłaszcza że w tym okresie żaden stosunek prawny nie łączył odwołującej się z ubezpieczoną. Okoliczność, że J. B. sprzątała u klienta odwołującej się, nie oznacza, że spółka S. była faktycznym zleceniodawcą i płatnikiem składek za ubezpieczoną. Obowiązujące przepisy nie zakazują zlecenia usług w ramach podwykonawstwa i taka sytuacja miała miejsce w obecnej sprawie. W ramach swobody prowadzenia działalności gospodarczej i swobody umów, ubezpieczona i wymienione spółki mogły zawierać umowy zlecenia i ich ważność nie jest kwestionowana. W konsekwencji ustalenie, że odwołująca się spółka nie jest płatnikiem składek z tytułu umowy zlecenia zawartej przez ubezpieczoną ze spółkami R. i K., prowadzi do stwierdzenia, że ubezpieczona nie podlega ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnym z tytułu umowy zlecenia zawartej z odwołującą się spółką S.

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z 28 czerwca 2018 r., oddalił apelację organu rentowego od wyroku Sądu pierwszej instancji.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że zadaniem Sądu w rozpoznawanej sprawie było rozstrzygnięcie, czy organ rentowy prawidłowo uznał, że spółka S. jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne za ubezpieczoną J. B. i

czy podlegała ona obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania umowy zlecenia na rzecz spółki S. Zweryfikowaniu podlegało więc to, czy w spornym okresie istniał stosunek prawny łączący zainteresowaną i spółkę S., który mógłby stanowić tytuł objęcia zainteresowanej ubezpieczeniami społecznymi, bowiem tylko w takim przypadku odwołująca się spółka mogłaby być uznana za płatnika składek. Z prawidłowych ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji wynika, że taki stosunek prawny nie istniał. Sąd Apelacyjny podkreślił, że w dniu przekazania przez spółkę S. części pracowników w trybie art. 23¹ k.p. do spółki R., ubezpieczona nie znajdowała się w ich gronie, nie była też w tej dacie zleceniobiorcą spółki S. Zatem Sąd Okręgowy słusznie uznał decyzję organu rentowego za wadliwą.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) wniósł organ rentowy, zaskarżając wyrok ten w całości. Skargę kasacyjną oparto na podstawach: 1) nieważności postępowania przed Sądem drugiej instancji przez niewezwanie w charakterze zainteresowanych R. Spółki z o.o. oraz syndyka masy upadłości K. Spółki z o.o.; 2) naruszenia przepisów postępowania: art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 5 k.p.c. i art. 477¹¹ § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 386 § 2 k.p.c. przez nieuwzględnienie przez Sąd drugiej instancji z urzędu nieważności postępowania pierwszoinstancyjnego; art. 477¹¹ § 1 i 2 k.p.c., a także art. 382 k.p.c.; 3) naruszenia przepisów prawa materialnego: art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 12 ust. 1 oraz art. 13 pkt 12 w związku z art. 4a, a także art. 32 ustawy systemowej oraz art. 81 ust. 1, art. 85 ust. 4 ustawy o świadczeniach z opieki zdrowotnej w związku z art. 734 k.c. w związku z art. 750 k.c.

Skarżący organ rentowy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę wyroku Sądu Okręgowego w G. i oddalenie odwołania oraz orzeczenie o kosztach postępowania za obie instancje i kosztach postępowania kasacyjnego. W przypadku uwzględnienia zarzutu związanego z nieważnością postępowania organ rentowy wniósł o uchylenie wyroków Sądów obu instancji, zniesienie postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Wartość przedmiotu zaskarżenia określono w skardze kasacyjnej na kwotę 802 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu z powodu jej niedopuszczalności.

Stosownie do art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych – niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o odszkodowanie z tytułu wyrządzenia szkody przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (art. 477⁹ k.p.c., art. 477¹⁴ k.p.c.; por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601; z 20 stycznia 2010 r., II UZ 49/09, LEX nr 583831; z 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286 oraz wyrok Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210), w granicach jej treści i zakresu odwołania. Przedmiotem rozpoznawanej sprawy nie było podleganie ubezpieczeniom społecznym (sam tytuł podlegania tym ubezpieczeniom – umowa zlecenia zawarta przez ubezpieczoną J. B. – nie był kwestionowany), lecz ustalenie płatnika składek. Wobec tego dopuszczalność skargi kasacyjnej była oceniana w kontekście wartości przedmiotu zaskarżenia, która powinna wynosić co najmniej 10.000 zł. Skarga kasacyjna z określoną przez organ rentowy wartością przedmiotu zaskarżenia w kwocie 802 zł okazała się przedmiotowo niedopuszczalna ze względu na wartość niższą niż 10.000 zł.

Rozpoznawana sprawa została wszczęta odwołaniem od decyzji ustalającej podleganie ubezpieczonej J. B. na podstawie umowy zlecenia obowiązkowym

ubezpieceniom społecznym, ustalającej podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia oraz płatnika zobowiązanego do ich opłacenia. W odwołaniu tym odwołująca się spółka domagała się zmiany zaskarżonej decyzji przez orzeczenie, że nie jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne dla ubezpieczonej. Istotą sporu nie było zatem ustalenie tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym (ten nie był kwestionowany), lecz ustalenie podmiotu zobowiązanego do odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne (płatnika składek), którego tytuł stanowiła niekwestionowana przez strony umowa zlecenia wykonywana przez ubezpieczoną. Innymi słowy, nie było przedmiotem odwołania od zaskarżonej decyzji podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy zlecenia, lecz ustalenie podmiotu zobowiązanego do zapłaty składek z tego tytułu.

W takiej sprawie, dotyczącej poboru składki z tytułu podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy od wartości przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 9 października 2002 r., II UZ 94/02, OSNP 2004 nr 6, poz. 107; z 16 kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284; z 16 kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284; z 20 września 2017 r., I UK 342/16, LEX nr 2390760). W postanowieniu z 18 września 2014 r., I UZ 9/14 (LEX nr 1532734), Sąd Najwyższy stwierdził, że dopuszczalność skargi kasacyjnej w sprawach o prawa majątkowe (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.) uzależniona jest od wartości przedmiotu zaskarżenia niezależnie od tego, czy sporne roszczenie dotyczyło ustalenia, ukształtowania, czy świadczenia. Natomiast w uzasadnieniu postanowienia z 5 grudnia 2017 r., I UZ 52/17 (LEX nr 2434481), Sąd Najwyższy podkreślił, że sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, o której mowa w art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c., to sprawa, w której spór dotyczy istnienia obowiązku podlegania danej osoby fizycznej ubezpieczeniom społecznym z któregośkolwiek tytułu wymienionego w art. 6 ustawy systemowej. W rezultacie w sprawie, w której adresat decyzji organu rentowego zaprzecza, że jest płatnikiem składek należnych za ubezpieczonego, i nie kwestionuje samego tytułu podlegania ubezpieczeniom (w tym przypadku zlecenia), spór przedmiotowo dotyczy składek na ubezpieczenia społeczne, a nie podlegania ubezpieczeniom. Sprawa ta nie należy zatem do kategorii wymienionej w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., a o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość

przedmiotu zaskarżenia (tak również w postanowieniach Sądu Najwyższego z 12 stycznia 2017 r., II UZ 68/16, LEX nr 2209114 oraz z 21 kwietnia 2015 r., II UZ 8/15, OSNP 2017 nr 3, poz. 34, a także w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2018 r., III UZP 9/17, LEX nr 2521638).

Skoro organ rentowy w sprawie, w której kwestionowana była powinność zapłaty składek na ubezpieczenia społeczne, w skardze kasacyjnej wskazał jako wartość przedmiotu zaskarżenia kwotę należnych do zapłaty składek wynoszącą 802 zł, to skarga kasacyjna jest niedopuszczalna (art. 398² § 1 k.p.c.) i podlegała odrzuceniu (art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c.).